

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.29 (3341) ●

● ЧАЦВЕР, 1 ЖНІЎНЯ, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Гавораць дэлегаты і гасці з'езда
Стар. 2

Вандроўкі ў Пружаны і ў вёску Грушаўку
У глыбінцы ладзяцца фэсты эксперыментальнага мастацтва
Стар. 3

Дзіўны фасон ад паляшучак
Адметныя галаўныя ўборы жанчын з Давыд-Гарадка могуць зацікавіць сучасных мадэльераў
Стар. 4

ТАЛАКА

Роднае слова адкрывае цэлы сусвет

На Шостым з'ездзе беларусаў свету больш за трыста дэлегатаў і гасцей згадвалі пра мінулае і разважалі пра будучыню

Іван Ждановіч

Вестак з Бацькаўшчыны ніколі не бывае зашмат. Пра тое згадалася, калі вельмі хутка ў адзін з перапынкаў землякі разабралі прынесеныя нам падборкі газет “Голас Радзімы”, “The Minsk Times”, часопіс “Беларусь. Belarus”. Гэтыя выданні, як вядома, арыентаваны найперш на замежных чытачоў, нашых суайчыннікаў. Ды адна справа — чытаць іх у інтэрнэт-версіях, і другая — трымаць “жыўцом” у руках. Высокакасныя газеты і часопісы, казалі мне, чытаюцца-перачытваюцца ў суполках землякоў, а потым упрыгожваюць нават беларускія стэнды на розных імпрэзах, выставах.

Прызнацца, і мне было прыемна пазнаваць герояў публікацый, нашых аўтараў з замежжа ў зале Мінскага міжнароднага адукацыйнага цэнтра імя Ёханэса Рау. Гэта, напрыклад, Ніна Кабанавы, Анастасія Трубянкова (Дзяменцьева: год назад выйшла замуж), Людміла Бяляўская, Вольга Галанавы, Іван Панасюк, Алег Рудакоў,

Амаль з дваццаці краін прыехалі ў Мінск на з'езд гасці і дэлегаты

Сяргей Яфімчык з Сібіры, Мікалай Крысковіч з Алтайскага краю, гасці з Кішынёва Ганна Мазур, Вячаслаў Ігнаценка, Юрый Статкевіч, масквічы Валерый Казакоў і Сяргей Кандыбовіч, а таксама

Мікалай Нікалаеў з Санкт-Пецярбурга, Базыль Сегень з Польшчы, Аляксандр Драгун з Кіева, Ніна Савінава з Таліна, Алег Давідзюк з літоўскага Вісагінаса... Увогуле на з'ездзе выступалі дэлегаты і са

ЗША, Чэхіі, Швейцарыі, Казахстана — амаль з дваццаці краін далёкага і блізкага замежжа.

З'езд у чарговы раз збірала згуртаванне беларусаў свету “Бацькаўшчына”, а каб скіраваць раз-

мовы ў пэўнае рэчышча, была абрана галоўная тэма: “Беларуская нацыя ва ўмовах глабалізацыі: выклікі і магчымасці”. Як вядома, “Бацькаўшчына” ладзіць з'езды раз на чатыры гады пачынаючы з 1993-га. За гэты час шмат змен адбылося як у Беларусі, так і ў свеце. На Першым з'ездзе было больш за тысячу дэлегатаў з беларускіх асяродкаў замежжа і Беларусі. Пра яго згадвалі і на гэты раз. Прэзентаваліся кнігі па гісторыі беларускага руху. Аналізаваліся працэсы, што ідуць у дыяспары, асабліва ў розначасавых яе плынях: быў нават пра тое спецыяльны даклад Наталлі Гардзіенкі на пленарным пасяджэнні. У зале былі Упаўнаважаны па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Леанід Гуляка, прадстаўнікі міністэрстваў замежных спраў, эканомікі, культуры. З прамовай да землякоў звярнуўся Міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў, іх віталі і святары розных канфесій.

Як і варта было чакаць, шмат выступленняў дэлегатаў і гасцей прысвячалася моўным пытанням. → **Стар. 2**

ВЕДАЙ НАШЫХ!

Землякі камандуюць флатамі

На Чорным моры яшчэ з часоў подзвігу экіпажа брыга “Меркурый” і яго камандзіра Аляксандра Казарскага ў маі 1829 года ідзе добрая слава пра беларусаў. Нашчадкаў ёсць з каго браць прыклад!

Нядаўна, 28 ліпеня, і ў Беларусі, за сотні кіламетраў ад мораў і акіянаў, святкавалі Дзень Ваенна-марскога флоту. Па традыцыі ўсе тыя, хто калісьці насіў цяльняшкі, бесказырку, згадвалі ў чарговы раз сваю ваенна-марскую службу. Бо хоць у Беларусі няма марскіх межаў, ды яна мае да свята самае непасрэднае дачыненне. Суровую марскую службу прайшлі тысячы беларусаў, некаторыя і цяпер там. І, аказваецца, адразу два нашыя

землякі камандуюць флатамі на Чорным моры.

Юрый Ільін з Рагачова — камандуючы ВМС Украіны

Камандуючым Ваенна-марскімі сіламі Украіны віцэ-адмірала Юрыя Ільіна прызначыў Прэзідэнт Украіны Віктар Януковіч сваім Указам ад 27 ліпеня 2012 года, і ўжо год ён на высокай пасадзе. Віншuem!

Юрый Іванавіч нарадзіўся 21 жніўня 1962 года ў горадзе Рагачове Гомельскай вобласці. Пасля заканчэння Мінскага сувораўскага ваеннага вучылішча ў 1979-м паступіў у Адэскае вышэйшае артылерыйскае каманднае вучылішча імя М. Фрунзе. Стаўшы афіцэрам, служыў спачатку у

асобнай брыгадзе марской пяхоты Чарнаморскага флоту на пасадах камандзіра ўзвода, камандзіра батарэі, праходзіў службу ў штабе Камандавання Ваенна-марскіх сіл Украіны. Камандаваў асобнай брыгадай марской пяхоты, па чэрвень 2005-га — у штабе Камандавання ВМС на пасадах намесніка начальніка і начальніка ўпраўлення абароннага планавання. Некалькі гадоў быў ваенным прадстаўніком групы афіцэраў у міжнародных штабах і місіях у ЗША, праходзіў службу ў Камандаванні ВМС на пасадах першага намесніка начштаба, начальніка штаба-першага намесніка камандуючага ВМС.

Сёння Ваенна-марскія сілы Украіны — гэта больш за 25 ба-

Гвардзейскі ракетны крэйсер “Масква” — флагман ЧФ Расіі

явых караблёў і кацераў, больш за 50 судоў забеспячэння і каля 30 адзінак авіятэхнікі. На марской службе цяпер больш за 14 тысяч чалавек. Украінскія ВМС паспяхова выконваюць самыя розныя задачы баявой службы ў Чорным моры, абараняюць інтарэсы сваёй краіны ў марской эканамічнай зоне і на прылеглых тэрыторыях.

Аляксандр Вітко з Віцебска — камандуючы ЧФ Расіі

Віцэ-адмірал Аляксандр Вітко прызначаны камандуючым Чарнаморскім флотам Указам Прэзідэнта Расіі Уладзіміра Пуціна ад 15 красавіка 2013 года, а 13 мая на ўрачыстасцях з нагоды 230-годдзя ЧФ Расіі атрымаў штандар камандуючага. → **Стар. 3**

ТАЛАКА

Роднае слова адкрывае цэлы сусвет

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

У шэрагу рэзалюцый, прынятых на з'ездзе, ёсць і такая: “Беларуская мова — галоўны фактар захавання беларускай нацыі”. На жаль, лічбы няёмальна сведчаць: кола людзей, што карыстаюцца беларускай мовай у паўсядзённасці, штогод звужаецца. У рэзалюцыі ёсць заклік да беларускіх уладаў “зрабіць неабходныя захады па падтрымцы на-яўных, а таксама стварэнні новых беларускіх школ у замежжы, а таксама па павелічэнні колькасці беларускамоўных праграм для спадарожнікавага вяртання, бо беларусы, што нарадзіліся ў замежжы, не маюць магчымасці чуць беларускую мову,

якая з'яўляецца асновай існавання беларускай нацыі”.

Безумоўна, без такога духоўнага стрыжня, як беларуская мова, у глабалізаваным свеце беларусам з часам і сапраўды пагражае “растварэнне” сярод іншых этнасаў. Ды наіўна меркаваць, быццам сама па сабе мова продкаў — панаця ад усіх хвароб сучаснага грамадства. Але калі мова ёсць душа народа, то і звяртацца, разважаючы некаторыя выступы, трэба найперш да свядомасці чалавека. “Я не ставіў бы мову галоўным фактарам пры вызначэнні беларусаў і не беларусаў, — акрэсліў пазіцыю госьць з Яраслаўля, урадженец Мазыра Дзмітрый Паповіч. — Мы наробім шмат шко-

А.Крупенька (злева) прыехаў з Комі, а М.Крысковіч — з Алтая

ды, калі толькі па мове будзем дзяліцца на “сваіх” і “чужых”. Паэтэса Вера Буланда згадала, як сама ішла да мовы: “Хоць нарадзілася я ў Маскве, жыла ў Ліпецкай вобласці, але заўсёды ведала:

мой тата — беларус. Ён часта ўжываў мілагучнае слова, якое мне вельмі падабаецца: абавязкова. Менавіта гэтак слова я згадала, як памяць пра яго, калі таты не стала. Я тады была васьмікласні-

цай. І прысягнула сабе, што абавязкова вывучу родную мову дарагога мне чалавека. Так і сталася. І я вельмі рада сёння, што адкрыла для сябе цэлы беларускі сусвет, выбрала такі шлях у жыцці. А якія ў нас цудоўныя словы! Маладзік... Сырадой... Імі захапляюцца мае сябры-расіяне, бо такіх словаў няма ў іх мове. І я заклікаю ўсіх: душой адкрыйцеся на сустрэчу беларускай мове — і вы абавязкова яе палюбіце!”

На двары — глабалізацыя. З усімі яе плюсамі і мінусамі. Цяпер культуры розных народаў, як і іх носыбіты, вельмі цесна кантактуюць і ў рэальнасці, і ў віртуальнай прасторы. Далёка не заўсёды бесканфліктна: прыкладаў таму шмат і ў Еўропе, і ў Азіі.

Ствараецца новая мадэль свету, абнаўляюцца светапогляды грамадзян розных краін, з'яўляюцца новыя магчымасці для развіцця этнасаў. І калі міграцыйныя працэсы ўсё больш актывізуюцца, то ўзрастае і значэнне нацыянальных дыяспар. Цяпер беларусы замежжа сутыкаюцца і з праблемамі размывання нацыянальнай ідэнтычнасці, касмапалітызму часткі новых эмігрантаў, змяншэння цікавасці да нацыянальнай дзейнасці сярод моладзі. На з'ездзе прыняты шэраг рашэнняў, што, мяркуючы яго ўдзельнікі, паспрыяюць яднанню нацыі, умацаванню сувязяў паміж беларусамі розных краін, дапамогуць адказаць на выклікі часу.

ГАВОРАЦЬ ДЭЛЕГАТЫ І ГОСЦІ З'ЕЗДА

Плынь з патаемных глыбін

Для тых, хто нарадзіўся ўдалечыні ад Бацькаўшчыны, але вельмі хоча вывучыць беларускую мову, я магу параіць: пачынайце з народных песень. Я ўжо не раз пераконвалася, спяваючы сама, як плынь песенная нібыта злучаецца з патаемнымі глыбінямі нашай свядомасці. Можна, так і абуджаецца так званая генетычная памяць? Тады і спасціжэнне беларускай мовы ідзе значна прасцей.

Я згодна, што ў далучэнні да беларускага сусвету менавіта мова — гэта нібы ключ да яго. А як жа інакш,

Вольга Галанава

калі менавіта мова, кажуць, ёсць душа кожнага народа? Спевы, казкі, паданні, творы мастацкай літаратуры і шмат чаго іншага проста

закрытыя для тых, хто не ведае мовы. Таму не будзем абманвацца: калі няма беларускай мовы — то няма і беларускай культуры. Гэта нібы яблычны сок. Вось ён: смачны, свежы, без кансервантаў. А побач ужо разведзены. Знешне яны падобныя. Але ці можна натуральны сок бясконца разбаўляць вадою ды называць яго сокам яблычным? І ці захочацца яго піць таму, у каго добры густ? Ці будзе ён каму на карысць?

Другое, што вельмі важна рабіць, асабліва ў суполках замежжа: майстра-

ваць для сябе сапраўдныя беларускія строі. Бо гэта не гульня! Велізарныя пласты ведаў сканцэнтраваны, зашыфраваны ў арнаменты, узорах. Яны прайшлі праз стагоддзі, і трэба вучыцца таямніцы адчуваць. Зразумець, прачытаць, нашчадкам перадаць... І калі мы ва ўсім гэтым будзем гарманічна і творча жыць — то моцнымі будзем ды прыгожымі для сябе і для іншых у сваёй беларускасці.

Вольга Галанава, старшыня маладзёжнага клуба “Крывічы”, г. Іркуцк

П. Якубук, Г. Чаркасава і В. Бартохаў — дэлегаты з Крыма

Варта шанаваць тое, што маем

Я прадстаўніца суполкі “Белая Русь” з Крыма. Родам з Ашмяншчыны, жыла там да 24 гадоў. Цяпер працую настаўніцай хіміі ў Ялце. На з'ездзе многія гаварылі: трэба больш увагі надаваць вывучэнню беларускай мовы, у тым ліку і на дзяржаўным узроўні. Пагаджаюся ў галоўным. Але як паграбаваць ведання беларускай мовы ад сібаракоў, напрыклад, у якіх яшчэ прабабулі і прадзядулі перасяліліся ў далёкае Прыбайкалле? Тое ж можна сказаць і пра нашых беларусаў-крымчан. Зразумейце нас! На з'ездзе адзін з выступоўцаў прывёў прыклад: ягонаў маці другі муж, за якога яна выйшла замуж, увогуле забараняў гаварыць па-беларуску, лічачы мову непрыгожай. А хлопчык рос у той сям'і. Мая прапанова: у справе пашырэння мовы не шукаць ворагаў — аднадумцаў шукаць. І з павагай ставіцца да ўсіх, хто ідэнтыфікуе сябе як беларуса.

І яшчэ. Размовы пра мову — гэта, па вялікім рахунку, завуалаваныя размовы пра ля-но-ту. Мае родзічы ўсіх пакаленняў ведаюць беларускую мову. Як і мае дзеці ў Ялце. А жыць дзясці гадоў у Беларусі ды не ведаць хоць элементарна мову карэнных жыхароў — гэта прыкмета, прабачце, нейкай дрымучай

адсталасці чалавека ад жыцця. Я сама вывучыла ўкраінскую мову. І лічу веданне мовы народа, на зямлі, на культурных і матэрыяльных каштоўнасцях якога ты будзеш свой лёс, сваё жыццё, свой дабрабыт — гэта знак элементарнай культуры чалавека.

У Крыме актывізацыя работа беларускіх суполак. Мы шырока выкарыстоўваем атрыбуты беларускай дзяржаўнасці. І ганарымся, што ёсць на зямлі Рэспубліка Беларусь, са сваім гербам, флагом, гімнам, словы якога спецыяльны вывучыла, каб спяваць з усімі разам на адкрыцці з'езда — але гімн не гучаў... Разуваю: сюды сабраліся беларусы з рознымі поглядамі на жыццё. І арганізатарам варта было б улічыць, што павага да дзяржаўных сімвалаў Бацькаўшчыны ёсць знак высокай культуры чалавека. Давайце шанаваць тое, што маем! Можам спрацаваць, рабіць прапановы, але з павагай да перакананняў мільянаў людзей, якія тут жывуць, працуюць, выбіраюць уладу. Думаю, арганізатары на будучыню ўлічаць такое меркаванне дэлегатаў з Крыма.

Галіна Чаркасава, прадстаўніца ялцінскай суполкі “Белая Русь”, Крым

Добра, калі ёсць куды вяртацца

Пра з'езд я даведаўся з інтэрнэта. Зацікавіла яго тэма, надзённая і для беларусаў у Сібіры: як зберагчы нам сваю адметнасць ва ўмовах глабалізацыі? Як скарыстоўваць новыя магчымасці, той жа інтэрнэт, дзеля таго, каб не згубіцца, не растварыцца сярод іншых народаў? Мой рэцэпт просты: трэба, як казаў паэт, дома бываць часцей. Вось і я перад з'ездам завітаў ў родны Гомель, праведаў бацьку, сястру. Гэта ж, думалася, так добра, калі ёсць нам куды вяртацца! Дарэчы, і досвед існавання беларускіх пасяленняў у Сібіры, дзе па гэты час гучаць родныя нам словы, уклад жыцця беларускі — унікальны. І ён, лічу, заслугоўвае дасканальнага вывучэння, як прыклад для тых, хто разгубіўся перад тварам глабалізацыі. Павучыцеся

ёй супрацьстаяць у сібірскіх родзічах! І наша “Аўтаномія Беларусь” у Цюмені гатова ў такім перайманні вопыту быць пасрэднай.

Мне прыемна, што я, беларус з Цюмені, проста звярнуўся ў аргкамітэт — і стаў дэлегатом. Дэмакратычна! У тым, вядома ж, не толькі мая заслуга, колькі ўсёй беларускай супольнасці Цюменскай вобласці. Карыстаючыся выпадкам, хачу падзякаваць і журналістам газеты “Голас Радзімы”, якія з павагай ставяцца да тэкстаў, што дасылаюцца ў рэдакцыю з нашага рэгіёна. Дзякуючы выданню пра нашы добрыя справы ведаюць у іншых суполках. Пра тое, дарэчы, мы гаварылі і з маімі калегамі з Новасібірска, іншых рэгіёнаў. Газета робіць вялікую і важную справу: пашыраецца досвед, маральна захочва-

Беларусы з Сібіры Н. Кабанова, Л. Бяляўская, С. Яфімчык

юцца актывісты, ствараецца яркі, даступны ў любой частцы свету — бо ёсць жа і сайт выдання ў інтэрнэце! — летапіс беларускай прысутнасці ў розных краінах. І мне вельмі прыемна было бачыць, як хутка “размялі” са сталаў у фае дэлегаты і госьці з'езда нумары газеты. А потым чыталі і ў зале.

Слухаючы выступленні дэлегатаў, знаёмячыся, гутарачы з землякамі ў кулуарах з'езда я ў чарговы раз пераканаўся: не можа быць агульных рэцэптаў пры наладжванні працы беларускіх суполак па свеце. Розныя ўмовы — розныя і падыходы. Так і разумны селянін сее на сваёй глебе тое насенне, што добра ў яго

родзіць. І мы ў Цюмені знаходзім такія формы працы, што адпавядаюць найбольш і нашым магчымасцям, і, так бы мовіць, надзённым “паграбаванням жыцця” ў рэгіёне. Для мяне, скажам, вельмі цікава было ўдзельнічаць сёлета ў святкаванні Купалля ў сібірскай глыбінцы, у беларускай вёсцы Ермакі. Столькі станоўчых эмоцый! Вельмі добра, што “Голас Радзімы” піша і пра такі “прыгожы метаў” беларускага супрацьстаяння ўсеагульнай глабалізацыі. І яшчэ наш прынцып: менш слоў, больш добрых спраў.

Сяргей Яфімчык, старшыня праўлення Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Аўтаномія Беларусь”

ТВОРЧАСЦЬ

Вандроўкі ў Пружаны і ў вёску Грушаўку

У глыбінцы ладзяцца фэсты эксперыментальнага мастацтва

На пачатку — крыху гісторыі. Хто цікавіцца эксперыментамі маладых мастакоў, ведае пра выставы ў берлінскім кунстхаўсе “Тахелес”. Там у 2001-м ладзілася выстава беларускага мастацтва пад назвай “ДАХ”. Слова, дарэчы, мае аднолькавае значэнне як у беларускай, так і ў нямецкай мовах. Праз пару гадоў “ДАХ” набыў рысы шматлічнага фэсту. Спрычыніўся да тых праектаў і я, мелі яны вялікі розгалас. У верасні 2011-га, напрыклад, у “Тахелесе” адбыўся “АСТРА-ДАХ-15 “Колы вызнання”, які сабраў больш за 50 музыкаў, мастакоў шырокага профілю з Беларусі, Германіі, Украіны, Мексікі. Ладзіліся падобныя праекты і ў Мінску.

А на гэты раз ДАХ выехаў у эксперыментальную вандроўку па Беларусі. Звычайна ён ладзіцца на буйных мастацкіх пляцоўках Мінска ці Берліна, дзе мае шмат прасторы і часу. Ваяжы ў глыбінку — справа для нас новая. І вось на паваротным коле для музея-сядзібы “Пружанскі палацык” перформансам суполкі “Механёры культуры” распачаўся міжнародны фестываль саверсізму і іграсілізму “Рэха ДАХу”.

Саверсізм, калі каратка, ёсць прага сеяць нейкае добрае “зерне” ды паказваць на ўласным прыкладзе, што такое можна рабіць у любых варунках, альтруістычна. І, нарэшце, іграсілізм — ад назвы “сусветнага дрэва”, іграсіль — ёсць наша спроба паяднаць мінулае з будучыняй, а таксама ўсё, што толькі мажліва і немажліва. І адначасова нагадвае пра вядомую ісціну: як няма каранёў, то не будзе і пладоў... Кіруючыся такімі ідэямі, мы і ладзім фэсты, і таму гісторыя, асабліва беларуская, грае адну з найгалоўных роляў у канцэпце любога з ДАХаў.

Чаму мы выбралі для фэсту Пружаны? Бо сёлета ДАХ праходзіць пад сцягам вяртання на Бацькаўшчыну слаўнага імя Тадэвуша Рэйтэна. Цяпер пра яго амаль не ведаюць нават на Ляхавічыне, яго малой радзіме. А гэта ж ён, мужны спадар Тадэвуш, стаў душой супраціву першаму падзелу земляў Вялікага Княства Літоўскага на варшаўскім надзвычайным сойме 1773 года. Як сцвярджаюць гісторыкі, раздзіралі тады Бацькаўшчыну на кавалкі Аўстрыя, Прусія ды Расія. Супраціў Рэйтэна падтрымалі амаль усе дэпутаты

Адкрыццё імпрэзы “Рэха ДАХу” ў Пружанах

Сядзіба-музей “Пружанскі палацык” збірае творчых людзей

ВКЛ, ліцьвіны-беларусы з Наваградчыны, Меншчыны, Піншчыны. Сярод іх найбольш вядомыя Самуэль Корсак (у далейшым паплекнік Тадэвуша Касцюшкі) ды Станіслаў Багушэвіч.

Дзякуючы фэсту “Рэха ДАХу” мы адшукалі ніціны, што яднаюць Пружаны і Грушаўку, паселішчы Варацэвічы, Доўгае і Усава. Гэта ўсё мясціны, якія лучаць у непарыўнае цэлае роды Рэйтэнаў, Ордаў, Швыкоўскіх ды Крашэўскіх. А, як вядома, кожная дзяржава — гэта найперш яе слаўныя людзі. З іх утвараецца стрыжань дзяржавы, гэта яе дух, моцны духоўны цэнтр,

вакол якога (успомнім вобраз дрэва Сусвету) жывіцца сетка гістарычна-культурных каардынат. Таму мы лічым: трэба больш увагі надаваць вывучэнню гісторыі роднай зямлі, шанаванню знакавай падзеі мінуўшчыны. Ну і, вядома ж, ведаць выбітных асоб.

Фэст ДАХ, які яднае сіваю даўніну і будучыню праз сучасны свет, падобны да сусветнага дрэва міфалогіі. Ён спалучае і кансерватыўныя напрамкі ў мастацтве, і сучасныя, пераўтвараючыся ў суцэльны эксперымент. Бо толькі так, бачачы ўсю карціну агулам, можна зрабіць нейкія высновы. Праўда, трэба быць

падрыхтаваным да сустрэчы з ДАХам: там, як і пад страхой старой хаты, усяго ўдасцаль...

У Пружанах пад дахам ДАХу сабраліся мастакі і музыкі, літаратары і перформеры, кінадзеежы, глядачы з Мінска, Пружанаў, Баранавічаў і Брэста, а таксама з іншых куткоў краіны. І як крыху раней на фэсце ДАХ-КРАХ-XX у мінскім Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, ладную частку экспазіцыйнай прасторы заняла сумесная выстава на гістарычную тэму нашай арт-суполкі імя Тадэвуша Рэйтэна і “Пружанскага палацыка”. Наведвальнікі пабачылі

Мастакі эксперыментуюць

мастацкія, публіцыстычныя, навуковыя літаратурныя творы, пластыку і графіку, фота і жывапіс — і ўсё ў звязку з імёнамі Тадэвуша, Станіслава і Ганны Рэйтэнаў, Юзафа Крашэўскага, Напалеона Орды, Валенція Швыкоўскага. Да выставы даліся творы фатографу і скульптару Валерыя Вядрэнка, Насці Чэкан, Алёны Ясінскай, Крысціны Булас ды іншых. Адной з цікавых падзей фэсту стала акцыя суполкі “Няонавая галава”, якая з часу адкрыцця фэсту і да апошняй хвіліны стварала вялізарную карціну “Тадэвуш Рэйтэн”, адказваючы на шматлікія пытанні, нахштальт: а хто гэта такі?

Наш творчы эксперымент удаўся. За тое вялікая падзяка калектыву сядзібы-музея і асабіста яго дырэктару спадару Юрыю Зялёвічу. Ён прыклаў шмат высілкаў, каб ажыццявіць сваю мару: прывезці ў Пружаны наш фэст. А ў сярэдзіне жніўня важным пунктам у сетцы культурных каардынатаў Бацькаўшчыны стане родавае котлішча Рэйтэнаў у Грушаўцы — гэта вёска ў Ляхавіцкім раёне Брэсцкай вобласці. Там большую частку жыцця правёў спадар Тадэвуш, там трагічным чынам скончылася яго яркае і пакутніцае жыццё. Грушаўка, я ўпэўнены, стане адной з нацыянальных святыняў, і мы будзем ладзіць новыя імпрэзы, каб памяць пра Тадэвуша Рэйтэна была годна ўшанавана.

Зьміцер Юркевіч,
мастак, куратар фестывалю ДАХ

ВЕДАЙ НАШЫХ!

Землякі камандуюць флатамі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Аляксандр Віктаравіч нарадзіўся 13 верасня 1961 года ў Віцебску. У 1984-м закончыў Чарнаморскае вышэйшае ваенна-марское вучылішча імя П. Нахімава і быў прызначаны для праходжання службы на Ціхаакіянскі флот, дзе ад памочніка камандзіра ракетнага кацера дайшоў да камандуючага войскамі і сіламі на паўночна-ўсходнім напрамку. У 1998 годзе закончыў Ваенна-марскую акадэмію імя М. Кузняцова, а ў 2004-м — Ваенную акадэмію Генштаба Узброеных

Сіл Расійскай Федэрацыі. З кастрычніка 2009-га і да прызначэння камандуючым ЧФ быў намеснікам камандуючага Паўночным флотам Расіі.

У цяперашні час Чарнаморскі флот Расіі налічвае каля 50 баявых караблёў і суднаў забеспячэння, мае дызельныя падводныя лодкі, надводныя караблі для дзеянняў у акіянскай і блізкай марской зонах, марскую ракетаносную, супрацьлодкавую і знішчальную авіяцыю, часці берагавых войскаў. Асноўныя задачы флоту: абарона эканамічнай зоны і раёнаў вытворчай дзейнас-

ці, спыненне незаконнай вытворчай дзейнасці, забеспячэнне бяспекі суднаходства. Флот выконвае знешне-палітычныя акцыі ўрада ў эканамічна важных раёнах Сусветнага акіяна: візіты, дзелавыя ўваходы, сумесныя вучэнні, дзеянні ў складзе міратворчых сіл і інш.

Слаўны горад маракоў

Дзень Ваенна-марскога флоту — даніна павягі ваенным маракам усіх пакаленняў, іх маці, жонкам, блізкім. На флатах прайшлі парадныя караблёў і ваенна-спартыўныя святы. У Севастопалі, дзе камандуюць флатамі

Юрыі Ільін

нашы землякі, таксама праходзілі ўрачыстасці. Святкаванні ў Севастопальскай бухце традыцыйна пачаліся з узняцця на караблях, кацерах і суднах дзяржаўных,

Аляксандр Вітко

ваенна-марскіх сцягоў і сцягоў расквечвання. Быў парадны караблёў, ваенна-спартыўнае свята з элементамі баявой падрыхтоўкі сіл флатоў. 29 ліпеня прайшла цырымонія

ўстаноўкі Прусаўскага крыжа на Паўлаўскім мысе ў памяць загінулых воінаў брацкіх народаў Расіі, Украіны і Беларусі.

Ад усёй душы мне хочацца павіншаваць землякоў, якія цяпер служаць на флоце, ветэранаў Ваенна-марскога флоту з прафесійным святам. У Беларусі беражліва захоўваюць традыцыі ваенных маракоў, ганарання іх подзвігамі, самаадданасцю тых, хто асвойваў новую тэхніку на флоце. Жадаю ўсім добрага здароўя, шчасця і дабрабыту.

Мікалай Бойка,
капітан 3 рангу ў запасе, г. Кіеў

З ГЛЫБІНЯ ЧАСУ

Дзіўны фасон ад паляшчак

Адметныя галаўныя ўборы жанчын з Давыд-Гарадка могуць зацікавіць сучасных мадэльераў

Яўген Дарэнскі

Гартаючы фотаальбом Ісака Сербавы, што нядаўна пабачыў свет, спыняюся на 270-й старонцы. Здымкі жанчын з Давыд-Гарадка ў іх традыцыйных галаўных уборах. Спыняе ж мяне пэўная “небеларускасць” убораў: бачу нават падобнасць давыд-гарадоцкіх палатняных скруткаў на галовах да цюрбаноў на бедуінах з Паўночнай Афрыкі. Хоць якая сувязь паміж Палессем і Тунісам з Лівіяй? Можа, патлумачаць нешта спецыялісты-этнографы, якія вывучаюць галаўныя ўборы мінулага. Адна з найбольш дасведчаных у гэтай тэме — Марыя Віннікава, кандыдат мастацтвазнаўства, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы НАН Беларусі.

Спадарыня Марыя патлумачыла: тыя галаўныя ўборы называюцца “рагатымі”. Як вядома, у беларускай міфалогіі рог сімвалізуе сілу і абароненасць, а таксама прыгажосць і дастатак. У адной з каляндных песень так і пясца: “Дзе каза рагом — там жыта стагом”. З показак новага часу помніца такая: “Упёрся рогам у багачце”. Такім чынам, і сёння, і 200 гадоў таму ў беларускім фальклоры

Паляшчкі з альбома Ісака Сербавы

ры рогі не ўзгадваліся як сімвал жаночай здрады — гэта сімвал багацця! Адсюль і фраза: “Як з рога багацця”. Менавіта “прыцягваючы” дастатак у хату жанчыны Давыд-Гарадка і насілі рагатыя галаўныя ўборы. Чым “рагачей” быў “капялюшок” паненкі — тым больш было шанцаў у яе мужа дамагчыся поспеху, напрыклад, у гаспадарчых справах.

Аснова “рагатых” убораў — цвёрдыя каркасы з высокім грэбнем спераду. Дадатковыя кампаненты: аздабленыя вышыўкай каптуры, пашытыя з ільняной ці баваўнянай тканіны, а таксама тонкія кісейныя накідкі пад

Сучасныя жыхаркі Палесся на фэсце ў Моталі

назвай “сарпанак” ці “спавівала”. Варта запомніць: сарпанак завіваў па-над чапцом, апранутым на рагаты каркас. Рагатыя ўборы розніліся формай каркаса, вышыўкай і варыянтамі афармлення-завівання асноўнага галаўнога ўбору. Па ўсіх тых нюансах, як пішуць і кажуць вучоныя, людзі маглі зразумець: з якой сям’і жанчына, які там дастатак, замужам яна ці не.

Традыцыйныя колеры “рагатых” галаўных убораў — чырвоны, зялёны і пад золата. Чаму такія? Адказ можна знайсці ў Юраўскі абрадзе “Карагод”, які бытуе на Тураўшчыне. Пад час рытуальнага абыходу палёў з абрадавым караваем, які таксама

назваецца “карагод”, з сімвалічнымі “рагамі” вясцоўцы нясуць харугву, зробленую з жаночага кухоннага фартуха, прывязанага да грабель. Пры тым удзельнікі абраду ідуць у поле моўчкі з прывязаным на граблі абавязкова зялёным фартухом. А ў вёску вяртаюцца ўжо радасныя, спяваюць песні і — з фартухом чырвонага колеру на граблях. Тым самым яны выяўляюць сваю радасць: адраділася зямля пасля доўгага зімовага застою!

Давыд-гарадоцкія “рагатыя” галаўныя ўборы некалькі выйшлі з моды. Іх можна знайсці хіба ў этнаграфічных музеях. А шкада... Цікава, што скажуць на гэты конт сучасныя беларускія мадэльеры?

Да сустрэчы на фэсце!

Другі Фэстываль мастацтваў беларусаў свету пройдзе ў 2014 годзе

Максім Вярховіч

Хутчэй за ўсё, асноўнай пляцоўкай для правядзення форуму стане Мінск. Хоць не выключана, што свята ахопіць некалькі беларускіх гарадоў. “Мы робім стаўку на Мінск, паколькі для тых, хто ўпершыню прыязджае ў Беларусь, важна пазнаёміцца са сталіцай. Магчыма, будзем вывозіць фэстываль і ў іншыя гарады. У гэтым выпадку будзем арыентавацца на правядзенне там буйных мерапрыемстваў, каб людзі не толькі сябе паказалі, але і змаглі пераняць вопыт іншых”, — паведамаў дырэктар Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў. Сёння, паводле яго слоў, ужо ідзе фарміраванне спісу запрошаных гасцей. Сярод новых асоб, якія выказалі жаданне па-

бываць у Беларусі, і прадстаўнікі беларускай дыяспары з Італіі ды Аргенціны.

Міхаіл Рыбакоў нагадаў, што Першы фэстываль мастацтваў беларусаў свету прайшоў у 2011 годзе. Ён сабраў амаль 250 прадстаўнікоў беларускай дыяспары з 12 краін: Арменіі, Азербайджана, Казахстана, Кыргызстана, Малдовы, Галандыі, Літвы, Латвіі, Польшчы, Расіі, Украіны і ЗША.

Успаміны пра Беларусь надоўга застаюцца ў сэрцах тых, хто яе наведвае. І ў інтэрнеце таксама. Напрыклад, на Першы фэстываль мастацтваў беларусаў свету два гады таму прыязджала дэлегацыя з Казахстана, з горада Петрапаўлаўска — Сяргей і Марына Залеўскія. Газета расказвала, як муж і жонка гасцявалі ў Беларусі, і што разам з дыпламамі фэсту (вышываныя

Марына Залеўская: Віцебск-2011 працы Марыны дэманстраваліся на выставе ў Нацыянальным мастацкім музеі, цяпер знаходзяцца ў яго фондах) павезлі дадому цёплыя ўспаміны. Напярэдадні чарговага

“Славянскага базару ў Віцебску” Сяргей паведамаў у рэдакцыю, што размясціў на старонцы жонкі ў інтэрнеце відэаролік “Горад майстроў”. Ён, марачы зноў прыехаць у Беларусь, зманціраваў яго з высокакасных здымкаў, зробленых у Віцебску. Але чаму на іх няма вышывальшчыцы Марыны, якая набыла ў майстроў на ўспамін пра зямлю сваіх продкаў прыгожы вянок з саломкі? “Фота з Марынай я пакуль не ўключыў у ролік — бо хачу зрабіць яшчэ адзін: пра тое, як мы гасцявалі ў Беларусі”, — напісаў Сяргей. Паказальна, што слайдшоў завяршае прыгожы малюнак са словамі “Я люблю Беларусь!”, а ў канцы відэараду значыцца: “Беларускі культурны цэнтр “Радзіма”. Казахстан. Петрапаўлаўск”. Гэта азначае, што нашы сябры ўжо — у беларускай суполцы.

СПАДЧЫНА

“Сымон-музыка” з Мюнхена і Прагі

Яўген Дарэнскі

Удзельнікі Шостага з’езда беларусаў свету наведлі выставу, што адкрылася ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа напярэдадні форуму і прымеркавана да яго

Экспазіцыя “Якуб Колас у эміграцыйным друку” змясцілася ў адным з невялікіх пакояў дома, дзе жыў і працаваў класік беларускай літаратуры. Можна пабачыць газеты, часопісы і кнігі, што выдаваліся за мяжой на пачатку 50-х гадоў, у якіх публікаваліся творы Песняра. Сам ён, вярнуўшыся з эвакуацыі, жыў і працаваў у Беларусі, не падазраючы, што за акіянам, у выдавецтве “Бацькаўшчына” (у Мюнхене і Празе) выйшла ў свет яго паэма “Сымон-музыка” ды іншыя творы. Зрэшты... Можа і падазраваў, але казаць ці думаць нават пра тое ў пасляваенны час было небяспечна. А ў краінах за “жалезнай заслонай” тым часам публікуецца ягонае паэзія, а дзеці эмігрантаў у беларускіх нядзельных школах вучаць на памяць яго вершы. Адным з выдаўцоў газет, у якіх выходзілі творы Якуба Коласа ў ЗША, быў ягоны сваяк-зямляк Мікола Пруска, родам з вёскі Мікалаеўшчына. Тыя выданні можна ўбачыць сёння ў сценах Коласаўскага музея. Іх прывезла ў Беларусь з Амерыкі ўнучка песняра, Марыя Міхайлаўна Міцкевіч.

З яе ініцыятывы і стваралася новая экспазіцыя. “Калі я ўпершыню выехала за мяжу і апынулася ў гасцяў у беларусаў, якія жывуць у Злучаных Штатах, то неверагодна здзівілася, даведаўшыся, што яны выдаюць газеты, часопісы на беларускай мове, кнігі, у тым ліку і майго дзеда Якуба Коласа, — расказала Марыя Міцкевіч, адкрываючы выставу. — На стэндзе выстаўлены кнігі, што выйшлі ў выдавецтве “Бацькаўшчына” з 1952 па 1957 гады, іншыя выданні, у якіх згадваўся Колас, друкаваліся яго творы”. Сярод экспанатаў і вельмі рэдкія выданні накітаваны “Янка Купала і Якуб Колас. Вянок успамінаў пра іх”, якія рэдка згадваліся ў айчынным друку.

Тыя, хто наведвае выставу, з цікавасцю даведваюцца, як мастацкае слова Коласа і на чужыне дапамагала тысячам нашых суайчыннікаў мацаваць духоўную сувязь з Бацькаўшчынай. Унікальную калекцыю эмігранцкіх газет, часопісаў і кніг Марыя Міцкевіч збірала шмат гадоў, у ёй нямаюць рарытэтных выданняў. Гэта, да прыкладу, часопіс “Беларускі свет”, які выходзіў у штаце Мічыган намаганнямі Міколы Прускага, газеты “Беларус”, “Голас царквы” — іх некаторы час выдаваў Коласаў брат Міхась Міцкевіч, які доўга і сам жыў у Нью-Ёрку.